

The book offers an elegant and undisputable analysis why the solidarity based on one single identity is a weak substitute for the grandeur of reason and choice. On the other hand, the book ends where it should have begun. The answer we are looking for is not that such an identity is a fallacy – we know that. At some point and it is hopelessly late already we must be able to answer what kind of other solidarity can be forged that offers identity meaningful enough to fulfil the sense of uniqueness without the exclusion of others. Sen's appeal to reason will not do the trick, not for a while yet. Whilst we are conflating culture and politics, politically motivated identity-driven violence remains the dark side of humanity, because as Sen rightly remarks: 'the connection between cultural bigotry and political tyranny is very close' (p.105).

Erika Harris

Dr. Erika Harris
Senior Lecturer in International Politics
School of Politics and Communication Studies
Roxby Building
University of Liverpool
Liverpool L69 7ZT

POCTA ROMANOVĀ INGARDENOVĀ

Roman Ingarden i daŹenia fenomenologów. W 110. rocznice urodzin Profesora. Materiały pokonferencyjne przygotowane pod redakcją Czesława Głombika. (Roman Ingarden a snahy fenomenológov. Pri príležitosti 110. výročia profesorových narodenín. Zborník z konferencie na vydanie pripravil Czesław Głombik). Katowice: Gnome 2006, 144 s.

Publikácie je zborníkom z konferencie, ktorá sa konala v novembri 2003 na pôde Sliezskej univerzity v Katoviciach na počesť hlavného predstaviteľa fenomenológie v Poľsku R. Ingardena (1893 –1970). Pozostáva z úvodnej state Cz. Głombika, vedúceho Katedry dejín novovekej a súčasnej filozofie na Sliezskej univerzite (*O neznámej katovickkej epizóde Romana Ingardena a o premenách fenomenologického myslenia*), prítacného príhovoru J. Bańku, dekana Fakulty spoločenských vied, desiatich konferenčných príspevkov a piatich zaslaných príspevkov, venovaných rôznym aspektom (ontológia, axiológia, psychológia, literárna veda, filozofia jazyka, filozofia vedy) tohto u nás stále nedoceneného filozofa.

Voľba Katovic nebola náhodná, keďže práve tam si Ingarden našiel po vojne prvé zamestnanie. Blok konferenčných príspevkov otvára A. Połtawski, emeritovaný profesor Varšavskej univerzity: *Filozofická dráha Romana Ingardena medzi analytickou filozofiou vedomia a personálnym svetom*. Konkrétnejšie, táto dráha krakovského filozofa sa mu javí ako dráma založená na napätí medzi analytikou vnímania v duchu britského empirizmu a intersubjektivitou. Zároveň je to kombinácia dvoch prístupov k filozofii: atomizujúceho, statického a reduktívneho na jednej strane a dynamického, celostného a kontextuálneho na strane druhej.

A. Węgrzecki, vedúci Katedry filozofie Ekonomickej akadémie v Krakove, sa podujal

priblížiť jeho teóriu hodnôt (*Axiológia Romana Ingardena – smery a pokusy o interpretáciu*), ktorá predstavuje samostatnú oblasť ingardenovských skúmaní, týkajúcich sa viacerých dimenzií (ontologickej, antropologickej a etickej), pričom nemožno povedať, ktorá z nich je dôležitejšia.

S menom tohto Ingardenovho žiaka sa stretne aj v ďalšom príspevku venovanom Ingardenovej axiológii, a to od Z. Majewskej z Katedry filozofie kultúry univerzity v Lubline *Axiológia Romana Ingardena a perspektívy jej pokračovania*. Zaoberá sa v ňom miestom tejto filozofickej disciplíny v koncepcii filozofa, jeho teóriou estetických a etických hodnôt, ako aj perspektívami, ktoré vidí v prácach jeho ďalších žiakov, ako sú M. Gołaszewska (estetické skúmania), J. Pawlica (etika, antropológia), J. Lipiec (filozofia kultúry a typológia hodnôt), J. Tischner (filozofia dialógu), W. Strószewski (ingardenovská axiológia a tradícia) a K. Wojtyła (antropológia).

Konferencie sa zúčastnil aj Ingardenov syn Roman Stanislav, emeritovaný profesor fyziky Fyzikálneho ústavu Kopernikovej univerzity v Toruni, s príspevkom, v ktorom sa zamýšľa nad vzťahom medzi filozofiou a fyzikou na pozadí diskusií so svojím otcom počas sporadických stretnutí v r. 1945 – 1970, teda až do jeho smrti. Ingarden, ako vieme, sa počas svojho pobytu v Nemecku nevenoval len fenomenológii, ale študoval aj matematiku a fyziku, ktorých vývoj potom naďalej sledoval. Tretí zväzok *Sporu o existenciu sveta* je aj venovaný problému kauzality. Keď v r. 1956 odovzdal nemeckému vydavateľovi jeho 1. časť, podmienil vydanie celého zväzku uverejnením 2. časti, ktorú už nestihol dokončiť, takže zväzok vyjde až po jeho smrti. Fyzik Ingarden ml. konštatuje, že aj keď sa jeho otcovi nepodarilo zamýšľaná syntéza vtedajšej matematiky, fyziky a biológie, predsa len dokázal herakleitovskú nestálosť, ktorá charakterizuje vývoj prírodných vied v 20. storočí, aplikovať na estetiku a humanistiku.

Jestvuje svet? (Nový pohľad na podstatu sporu medzi Husserlom a Ingardenom, ontopoietické riešenie). Tak nazvala svoj príspevok prof. A.-T. Tymieniecka, rektorka Svetového fenomenologického inštitútu (World Phenomenology Institute) v Hanoveri (N. H., USA), a Ingardenova žiačka. Vracia sa v ňom k sporu, ktorý vohnal Ingardena do opozičného tábora tzv. göttingenskej fenomenológie. Kým tá kládla dôraz na (eidetickú) fenomenológiu podstaty, Husserl nástojil na svojom „transcendentálnom idealizme“. Pravda, v ďalšej etape bude tento idealizmus korigovať a dopĺňať koncepcia či skôr projekt „životného sveta“. Tymieniecka sa však domnieva, že ani jednému z porovnávaných autorov sa nepodarilo držať téz nevyhnutnosti a istoty, postulovaných na začiatku, čo platí aj o tvrdeniach o skutočnosti a o odôvodnení tejto skutočnosti skúsenosťou. Navrhuje preto tretiu cestu, založenú na „prírodzenom prístupe“, na živote, ktorý má svoju vlastnú logiku, na prístupe, ktorý nazýva „ontopoietický“ a ktorý by bol syntézou Husserlovej intencionality a Ingardenovej ontológie. Presnejšie je tento prístup charakterizovaný tromi tézami, ktoré sa ďalej konkretizujú: 1. skutočnosť sa nekonštituuje, ale sa stáva v rámci samoindividualizujúceho sa procesu života; 2. samoindividualizácia je vedúcou niťou, ktorá vedie k existenciálnym základom života a sveta; 3. samoindividualizácia života je tiež základom ontopoietickej nevyhnutnosti a zdrojovosti.

Nemohli, pravda, chýbať príspevky zo slovenskej a českej strany. Tie sa týkali recepcie R. Ingardena v bývalom Česko-Slovensku. Pochádzajú od prof. V. Lešku a doktoranda O. Vágnera z Katedry filozofie Palackého univerzity v Olomouci.

V. Leško, hoci svoj príspevok nazval *Recepcia filozofie R. Ingardena na Slovensku*,

nemohol nespomenúť tých, ktorí Ingardena uviedli v Čechách (J. Patočka, A. Mokrejš a K. Kosík), zatiaľ čo zo slovenskej strany je to hlavne M. Városov a slovenský preklad *O štruktúre obrazu* (Bratislava, 1965). Na výskum i preklad čakajú podľa neho na oboch stranách filozofické práce R. Ingardena (*Spor o existenciu sveta, Úvod do Husserlovej fenomenológie* a i.).

Vo svojom príspevku (*V čom spočíva špecifickosť výpovedí umeleckého literárneho diela?*) na otázku, ktorú si položil, odpovie: „Kvazi sudy“ literárnych diel nemôžu mať štatút pravdivých súdov. To isté by podľa Ingardena platilo aj o historických súdoch, pričom rozdiel medzi románopisectvom a dejepisectvom, ktorý si inak uvedomoval, je založený na inom kritériu, nie na overiteľnej pravdivosti.

M. Maciejczak, profesor filozofie na Varšavskej polytechnike, sa podujal porovnať Husserla a Ingardena v rovine historického času (*Historický čas a spôsob jestvovania minulosti – Husserl a Ingarden*). Kým obaja filozofi sa v otázke podstaty času rozchádzajú, zhodujú sa v otázke premeny prítomnosti na minulosť ako základu „dynamickej identity jednotlivca“.

A. J. Noras, profesor filozofie na Sliezskej univerzite v príspevku *Göttingenčania verzus filozofia neskorého Husserla* ukazuje, že Ingarden sa ocitol v tábore tzv. Göttingenskej školy (spolu s E. Steinovou, M. Geigerom a ďalšími, pričom celková charakteristika tejto školy chýba), a to nielen z dôvodu kritiky husserlovského idealizmu, ale aj z dôvodu nepochopenia Husserla neskorého obdobia.

Z tej istej univerzity pochádza aj B. Ogrodnik, ktorý sa venuje Ingardenovej ontológii prírody a jej perspektívam, vychádzajúc z 3. zväzku *Sporu o existenciu sveta*, ktorý obsahuje jeho spomínanú filozofiu prírodných vied. Aký je ontologický štatút napríklad elektromagnetickej vlny, červene alebo živého organizmu? Aj keď sa Ingarden na tieto otázky pokúšal odpovedať, treba si ich znova položiť a hľadať na ne presnejšie odpovede v konfrontácii povedzme s Bertalanffym na jednej strane a povedzme Whiteheadom na strane druhej.

Zaslané príspevky ďalej rozvádzajú predchádzajúce príspevky: A. Oloch (Akadémia v Čenstochovej): *K otázke úlohy jazyka v poznaní*; R. Lebda (PAN, Katovice): *Fenomenológia a všednosť alebo potreba dialógu medzi humánnymi disciplínami*; M. A. Zajac (Katedra psychológie Sliezskej univerzity): *Fenomenologický prúd vo výskumoch poľskej vojnovnej psychológie – psychológia poznania Danuty Gierulanky*; P. Sikora (Univerzita vo Wroclavi): *Poznávacie kompetencie axiologického zážitku vo filozofii Romana Ingardena*; D. Nowak(ová) (Sliezska univerzita): *Statický a dynamický aspekt zmeny v Spore o existenciu sveta Romana Ingardena*.

Na záver: Ak treba vyzdvihnúť tento zborník ako ojedinelý počín v slovanskom svete, predsa sa nemožno zbaviť dojmu, že príspevky sú skôr informatívne a všeobecné než približujúce spôsob myslenia a argumentovania fenomenológa, ktorého Patočka hodnotil vyššie než seba.

Jozef Sivák

Mgr. Jozef Sivák, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
SR